

Bacheloreindwerkstuk Universiteit Utrecht

De of het? Genustoekening bij Franse leenwoorden in het Nederlands

Begeleider: dr. Sterre Leufkens

Tweede lezer: dr. Jacomine Nortier

Appel, M.C.T. (Mariëlle)

4116968

30-6-2017

Universiteit Utrecht

Blok 4 ; 7,5 ECTS

Cursuscode: NE3VD11017

Studierichting: Nederlandse taal en cultuur
8297 woorden

0. Samenvatting

Franse meerlettergrepige leenwoorden krijgen tegen verwachting in vaak het onzijdig geslacht toebedeeld. Zowel Treffers-Daller (1994), van Marle (2004) als De Schutter (2012) probeerden dit verschijnsel recentelijk te verklaren. Zo zouden klemtoonpatroon en het aantal lettergrepen mogelijk bepalende factoren zijn voor de genuskeuze. Het doel van dit onderzoek is daarom na te gaan in hoeverre de klemtoonstructuur van Franse leenwoorden een rol speelt bij de genustoekenning. Hiertoe zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

- (1) Variëren twee-en drielettergrepige woorden waarbij de klemtoon op verschillende syllaben ligt in het genus dat aan de woorden wordt toegekend?
- (2) Wordt, wanneer een bepaalde klemtoonstructuur bij Nederlandse woorden een bepaald genus veroorzaakt, hetzelfde genus toegekend aan Franse leenwoorden met een identieke klemtoonstructuur?

Om tot een antwoord te komen zijn intuïties wat betreft de geslachtstoekenning aan Frans uitzijnde nonsenswoorden verzameld en geanalyseerd. Voor de tweelettergrepige woorden bleek de klemtoonstructuur een rol te spelen bij de genustoekenning. Voor de drielettergrepige woorden was dit daarentegen niet het geval. Dat Franse leenwoorden vaker *het* krijgen bleek bovendien in dit onderzoek niet uitsluitend of in grote meerderheid het geval te zijn.

Zoektermen: Franse leenwoorden, genus, klemtoon

Inhoudsopgave

0. Samenvatting.....	2
1. Inleiding.....	4
2. Theoretisch kader.....	5
2.1 Leenwoorden.....	5
2.2 Het systeem van genustoekenning bij zelfstandige naamwoorden in het Nederlands.....	7
2.3 De genusbepaling bij (Franse) leenwoorden.....	8
2.4 Vraagstelling en hypothesen.....	10
3. Methode van onderzoek.....	12
3.1 Materiaal.....	12
3.2 Procedure en steekproef.....	13
3.2.1 Respondenten.....	13
3.2.2 Pretest.....	14
4. Resultaten.....	15
4.1 Beschrijving van de respondentenpopulatie.....	15
4.2 Overzicht van de resultaten per categorie.....	15
4.3 Overkoepelende resultaten.....	21
4.3.1 Genuskeuze per categorie.....	21
4.3.2 Verband genus en klemtoon.....	21
4.3.3 Vraagtekens.....	22
5. Discussie.....	23
5.1 Deelvraag (1).....	23
5.2 Deelvraag (2).....	25
5.3 Methodologische vragen.....	26
6. Conclusie.....	28
Literatuur.....	29
Bijlage I – Vragenlijst: de rol van lidwoorden.....	30
Bijlage II - Resultaten.....	32

1. Inleiding

Woorden als *bureau*, *plafond* en *succes*; ze maken onmiskenbaar deel uit van ons dagelijkse *vocabulaire*. Hoewel de snelle opkomst van Engelse leenwoorden het tegenovergestelde doet vermoeden, zijn de meest gebruikte leenwoorden voor het grootste deel van Franse origine. (Van der Sijs, 2015, p. 156). Deze leenwoorden vallen op - niet alleen door hun Franse eigenzinnigheid. Ze kenmerken zich doordat meerlettergrepige Franse leenwoorden tegen verwachting in vaak het onzijdig geslacht aannemen (Treffers-Daller, 1994; Van Marle, 2004; De Schutter, 2012). In het wetenschappelijke veld zijn er al verschillende pogingen gedaan om dit verschijnsel te verklaren. Zo zouden deze woorden mogelijk het neutrum krijgen vanwege hun klemtoonpatroon. Dit onderzoek focust daarom op de vraag in hoeverre de klemtoonstructuur van Franse leenwoorden van invloed is op de genusbepaling. Leidt een ander klemtoonpatroon tot een ander genus? En speelt het aantal lettergrepen een rol? In dit onderzoek wordt onderzoek van Treffers-Daller (1994) en De Schutter (2012) herhaald met nonsenswoorden; dit geeft een andere kijk op de problematiek rondom Franse leenwoorden.

In het volgende hoofdstuk (hoofdstuk 2) zal ik allereerst de relevante theorieën en uitgangspunten bespreken die ten grondslag liggen aan het onderzoek. Aan het einde van het hoofdstuk komen de vraagstellingen en hypotheses aan bod. Aansluitend bespreek ik in hoofdstuk 3 hoe de gegevensverzameling heeft plaatsgevonden. Hoofdstuk 4 geeft een beschrijving van de resultaten, gevolgd door een analyse in hoofdstuk 5. Tot slot zal ik de uitkomsten van het onderzoek samenvatten in hoofdstuk 6.

2. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk bespreek ik de theoretische inbedding van dit onderzoek. In paragraaf 2.1 zal ik ten eerste proberen om tot een definitie van het begrip *leenwoord* te komen. Daarna bespreek ik in paragraaf 2.2 de genustoekenning aan substantieven, gevolgd door de genustoekenning aan (Franse) leenwoorden (paragraaf 2.3). Ik zal dit hoofdstuk ten slotte eindigen met een formulering van de onderzoeksvragen en de hypothesen (paragraaf 2.4).

2.1 Leenwoorden

In dit onderzoek ga ik proberen om aan de hand van nonsenswoorden uitspraken te doen over leenwoorden. Het is daarom van belang om te bepalen wat we verstaan onder een *leenwoord*. Daarbij zal ik ook ingaan op het verschil tussen de begrippen *leenwoord* en *ontlening*, die vaak door elkaar worden gebruikt.

In de bestaande literatuur is er al de nodige discussie geweest over de vraag wanneer we kunnen spreken van leenwoorden in een taal. Allereerst is *ontlening* volgens Haugen (1950) het proces waarbij een spreker uit de ene taal afkomstige woorden of constituenten herhaalt in een andere taal dan de taal waar hij ze uit heeft geleend (p. 212). Deze herhaling veronderstelt een bepaalde mate van tweetaligheid bij de spreker, die noodzakelijk is voor het ontstaan van ontleningen (Hermann Paul, in Haugen, 1950). Haugen maakt een onderscheid tussen twee verschillende soorten van ontlening. Wanneer het gaat om een geïmporteerde, *imported* vorm van ontlening lijkt de ontlening zodanig op het uit de donortaal afkomstige patroon dat een moedertaalspreker de ontlening als horend bij de donortaal zou classificeren. De ontlening is dan een geheel nieuw element in de ontlenende taal. Voorbeelden hiervan zijn woorden als *finish* en *goal*. Wanneer het gaat om een onvolmaakte herhaling van het uit de donortaal afkomstige patroon, gaat het om een vervangende, *substituted* ontlening. Hierbij kan een deel van het uit de donortaal afkomstige patroon vervangen zijn door patronen uit de moedertaal: wanneer een patroon nieuw is in de ontlenende taal vindt er vaak een compromis tussen beide patronen plaats. Een voorbeeld hiervan is *fitheid* (van het Engelse *fitness*).

Maar wat is dan het verschil tussen een ontlening en een leenwoord? Haugen onderscheidt een aantal typen ontleningen: leenwoorden, hybride woorden, leenvertalingen en semantische ontleningen. Deze categorieën verschillen van elkaar in de eerder genoemde vorm van ontlening (*imported* of *substituted*). Bij *leenwoorden* nemen sprekers niet alleen de betekenis, maar ook de fonologische vorm van het woord uit de donortaal over. Deze

overgenomen fonologische vorm wordt in meerdere of mindere mate vervangen door klanken of patronen van inflexie uit de moedertaal (*phonemic substitution*). Op morfologisch niveau worden morfemen daarentegen volledig geïmporteerd uit de donortaal en niet vervangen door morfemen uit de moedertaal. Bij leenwoorden gaat het volgens Haugen dus om woorden die de uit de donortaal afkomstige betekenis behouden, maar die mogelijk anders worden gespeld of op een andere manier worden uitgesproken.

Van der Sijs (2005) maakt binnen de categorie ontleningen een vergelijkbaar onderscheid tussen betekenisontleningen, vertalende ontleningen en leenwoorden. Zij definieert een leenwoord als “ieder woord [...] dat (ooit) geleend is uit een andere taal, onafhankelijk van de mate van aanpassing aan het Nederlands” (p. 36) en als een woord of uitdrukking die we uit een andere taal overnemen “waarbij zowel klank (en/of spelling) als de betekenis geleend wordt” (Van der Sijs, 2002, p. 63). Op basis van de mate van aanpassing aan de inheemse taal onderscheidt Van der Sijs *vreemde woorden* en *bastaardwoorden*, beide zijn vormen van leenwoorden. Dit onderscheid komt overeen met het onderscheid tussen een *imported* en *substituted* vorm van ontlening zoals we dat zien bij Haugen.

Zoals Sankoff, Poplack en Vanniarajan (1990) al eerder beargumenteerden, spreekt Myers-Scotton (1992) van een continuüm tussen code-switching en ontlening. Het is voor dit onderzoek dus eveneens relevant om de grens tussen ontlening en code-switching te bepalen. Zij definieert code-switching als het gebruik van (minstens) twee verschillende talen door meertaligen in één dialoog. Hierbij is één van deze talen de Matrix Language (ML), die de morfosyntactische basis is voor inserties uit de andere taal, de Embedded Language (EL). Volgens de genoemde onderzoekers wordt een bepaalde insertie die herhaaldelijk voorkomt langzamerhand onderdeel van de ontvangende taal. Volgens Myers-Scotton is het onderscheid tussen ontlening en code-switching dus het beste te maken op basis van de frequentie waarmee de items voorkomen. In dit onderzoek zal ik me verder richten op de specifieke categorie leenwoorden en daarom de andere vormen van ontlening en code-switching achterwege laten.

Kortom; bij leenwoorden gaat het om een specifieke vorm van ontlening waarbij zowel de vorm (klank en/of spelling) als de betekenis van een woord of constituent overgenomen wordt uit een andere taal. Deze woorden zijn vervolgens geïntegreerd in de ontvangende taal, doordat ook mensen die geen kennis hadden van de donortaal de woorden herhaaldelijk gingen gebruiken. Dit ging gepaard met het (deels) toepassen van de regels uit de eigen taal op de nieuwe woorden, waardoor ze soms (ten dele) een verandering in de vorm en/of betekenis ondergingen.

Van een definitie van de term “leenwoord” zal ik nu eerst overgaan op de relevante theorieën uit een ander belangrijk onderzoeksgebied: de genustoekenning bij substantieven (paragraaf 2.2). Op basis waarvan wordt in het Nederlands het lidwoord bij substantieven bepaald? Vervolgens zal ik in paragraaf 2.3 dezelfde vraag beantwoorden voor (Franse) leenwoorden. Zoals we zullen zien hebben een aantal tot nu toe onbeantwoorde vragen op dit gebied aanleiding gegeven tot het huidige onderzoek.

2.2 Het systeem van genustoekenning bij zelfstandige naamwoorden in het Nederlands

Corbett (1991) onderscheidt een aantal semantische regels voor de genustoekenning bij substantieven; regels die te maken hebben met de betekenis van een woord. Daarnaast zijn er formele regels voor de genuskeuze die te maken hebben met de vorm van het woord. In dit onderzoek zal ik de semantische regels buiten beschouwing laten, omdat de betekenisfactor in het verdere onderzoek geen rol speelt. Aan de hand van het werk van Van der Sijs (2005, pp. 59-61) en de regels uit de *Algemene Nederlandse Spraakkunst* (Heaseryn, Romijn, Geerts, De Rooij & Van den Toorn, 1997) zijn een aantal formele toekenningsregels voor het Nederlands te onderscheiden.

De volgende substantieven zijn de-woorden:

- 1) Afgeleiden van een werkwoordstam zonder toevoegsel.
De opbloei, de inbraak, de sprong.
- 2) Woorden die eindigen op -de, -te, -heid, -ij, -ing, -nis, -schap of -st.
De kunde, de lengte, de schoonheid, de maatschappij, de vergroting, de kennis.
- 3) Woorden die eindigen met een van de geleende achtervoegsels -ness, -ade, -ide, -ode, -ude, -age, -esse, -ica, -ie, -iek, -ine, -se, -iteit, -ose, -sis, -tis, -xis, -suur, -tuur, -theek of -yse, -aar(d) of -er(d).
De rollade, de chirurgie, de diagnose, de censuur, de discotheek, de analyse.

De volgende substantieven zijn het-woorden:

- 4) Verkleinwoorden.
Het poesje, het kopje.
- 5) Woorden die eindigen met het achtervoegsel -asme, -aal, -aat, -isme, -ment, -sel of -um.
Het sarcasme, het socialisme, het testament, het verzinsel, het centrum.

- 6) Afgeleiden van een werkwoordstam die beginnen met de voorvoegsels be-, ge-, ont- of ver-.

Het berouw, het geloof, het ontwerp, het verhoor.

- 7) Afgeleiden van substantieven die beginnen met het voorvoegsel -ge en een verzamelnaam zijn.

Het geraamte, het ongedierte.

- 8) Als substantief gebruikte woorden die tot een andere woordsoort behoren.

Het eten, het racen.

Desondanks is de geslachtsbepaling van zelfstandige naamwoorden volgens Audring en Booij (2009) problematisch. In het Nederlands komen de drie geslachten namelijk enerzijds op een indirecte manier tot uitdrukking door congruentie met het voornaamwoord (Hockett, 1958; Corbett, 1991). Anderzijds kent het Nederlands een systeem waarbij aan nomina twee geslachten kunnen worden toegekend; het genus wordt in dit geval zichtbaar in de keuze voor een bepaald lidwoord. Dit is in strijd met het systeem van pronomina waarin zoals genoemd een onderscheid gemaakt wordt tussen drie geslachten. Zowel de genoemde tegenstrijdigheid tussen twee systemen als de context die vaak geen duidelijke aanwijzingen geeft, leiden tot variatie in genustoekenning aan woorden. Dit is onder andere te zien aan het feit dat Nederlandse dialecten onderling kunnen verschillen in het toekennen van geslacht aan nomina.

2.3 De genusbepaling bij (Franse) leenwoorden

Vanaf het moment dat leenwoorden een taal binnen komen, volgen ze in principe de normale ontwikkeling van die taal (Van der Sijs, 2002, p. 64). Ook bij leenwoorden is het gezien de problematiek rondom de geslachtsbepaling van zelfstandige naamwoorden niet altijd duidelijk op basis waarvan het genus wordt bepaald. Franse leenwoorden hebben wat dit betreft een uitzonderlijke positie, omdat meerlettergrepige woorden vaak het onzijdig geslacht aannemen (Treffers-Daller, 1994; van Marle, 2004; De Schutter, 2012). Dit is een onverwacht verschijnsel aangezien de meeste leenwoorden en de meeste inheemse substantieven (75%) de-woorden zijn, en 25% het-woorden (Van der Sijs, 2005, p. 62). Daarnaast wordt er in de Franse taal geen onzijdig geslacht toegekend. Dit fenomeen illustreert dat er andere principes moeten zijn die een rol spelen bij de genusbepaling en dat het niet (alleen) gaat om het direct overnemen van de geslachtskenmerken van de ontlende taal (Audring & Booij, 2009). Deze kwestie vraagt dus om meer uitleg. Daarom zal ik me vanaf nu toespitsen op de problematiek rondom het genus van Franse leenwoorden.

De huidige literatuur onderscheidt tot dusver drie hypothesen ter verklaring van het feit dat Franse leenwoorden een gemarkeerd gender krijgen, het neutrum. Op de eerste plaats stelt Treffers-Daller (1994) dat de klemtoon verantwoordelijk is voor dit verschijnsel: de genusbepaling van Franse tweelettergrepige leenwoorden met eindklemtoon laat zich verklaren naar analogie met Nederlandse deverbale nomina waarvan de klemtoon vrijwel zonder uitzondering op de tweede lettergreep ligt. Dit is de groep die begint met het prefix *be-*, *ge-*, *ver-* of *ont-*. Volgens deze hypothese zouden woorden als *bureau* en *station* het neutrum krijgen naar analogie met woorden als *begin*, *gezag*, *verzet* en *ontwerp*. Van Marle (2004) stelt deze hypothese echter ter discussie en brengt de drang tot distinctie ten opzichte van het inheemse Nederlandse systeem naar voren als mogelijke verklaring. Zo zouden leenwoorden als *parlement* en *restaurant* het neutrum krijgen om de Franse oorsprong te markeren. Ten slotte stelt De Schutter (2012) dat de genusbepaling van Franse leenwoorden te verklaren is door analogie met inheemse gesubstantiveerde infinitieven: leennomina die verbonden zijn aan een infinitief op *-eren* krijgen significant vaker het-genus. Dit geldt met name voor meerlettergrepige nomina met eindklemtoon. Volgens deze hypothese krijgen woorden als *respect*, *dictee* en *programma* het neutrum, omdat zij verbonden zijn aan een werkwoord (*respecteren*, *dicteren* en *programmeren*) en het leenwoord (nagenoeg) dezelfde betekenis heeft als het corresponderende werkwoord. De resultaten van De Schutter laten evenwel zien dat, hoewel leenwoorden met eindklemtoon een sterkere tendens vertonen om het neutrum te krijgen, ook leenwoorden met beginklemtoon vrij vaak onzijdig worden. Het-genus komt het meest voor wanneer de klemtoon op de laatste syllabe ligt en is het minst frequent wanneer de klemtoon op de eerste syllabe ligt. Wanneer de voor- of voorvoorlaatste lettergreep beklemtoond is, ligt de frequentie waarmee het neutrum voorkomt hier tussenin (p. 295).

Naast de verschillen in klemtoonpatroon maken Treffers-Daller en De Schutter beiden een onderscheid tussen woorden met twee lettergrepen en meerlettergrepige woorden.

Aangezien het klemtoonpatroon van inheemse woorden volgens de genoemde theorieën zou kunnen leiden tot een bepaald genus bij leenwoorden, zal ik tot slot dieper ingaan op de klemtoonbepaling in het Nederlands. We kennen in het Nederlands namelijk een vrij klemtoonpatroon, wat wil zeggen dat er geen sprake is van fonologische of grammaticale regels die bepalen op welke (vaste) lettergreep de klemtoon komt te liggen (Trommelen & Zonneveld, 1989, p. 8). In de bestaande literatuur wordt wel aangenomen dat de rijmstructuur van de lettergrepen en de manier waarop klinkers en medeklinkers over de lettergrepen verdeeld zijn van invloed zijn op de klemtoontoekenning (p.14). Voor leenwoorden is het evengoed lastig om te voorspellen op welke syllabe de klemtoon komt te liggen, al lijkt verplaatsing van de klemtoon naar de een na laatste lettergreep bij uitheemse ontleningen een tendens te zijn (Van der Sijs, 2005, pp. 90-91). Deze tendens geldt voor alle leenwoorden, onafhankelijk van de taal waar ze

uit komen. Van oudsher lag de klemtoon in het Germaans op de eerste lettergreep, behalve wanneer de eerste lettergreep een schwa – bijvoorbeeld een voorvoegsel – bevatte. Onder invloed van o.a. Franse ontleningen, waarbij de klemtoon nagenoeg altijd op de laatste lettergreep ligt, zijn woorden met de klemtoon op een van de laatste lettergrepen later ook in het Nederlands gangbaar geworden. Daarnaast kan de klemtoon ook juist meer naar voren komen te liggen wanneer een woord meer ingeburgerd raakt.

2.4 Vraagstelling en hypothesen

Voor zowel Treffers-Daller als De Schutter zijn het aantal lettergrepen en de klemtoonstructuur relevante factoren gebleken bij de genustoekenning aan Franse leenwoorden. In de genoemde onderzoeken sluiten zij daarentegen niet uit dat de betekenis van de woorden van invloed is geweest op de geslachtsbepaling. Het is daarom interessant om dieper in te gaan op de vraag of de genusbepaling van Franse leenwoorden samenhangt met de klemtoonstructuur, onafhankelijk van de betekenis van de woorden. De onderzoeksvraag luidt dus als volgt:

In hoeverre speelt de klemtoonstructuur van Franse leenwoorden een rol bij de genustoekenning van deze woorden in het Nederlands?

Wanneer er sprake is van een verband tussen de genusbepaling en de klemtoonstructuur van de woorden, volgt uit de beschreven literatuur de verwachting dat tweelettergrepige woorden met de klemtoon op de eerste syllabe en tweelettergrepige woorden met de klemtoon op de tweede syllabe van elkaar zullen verschillen in het genus dat aan de woorden wordt toegekend. Hetzelfde geldt voor drielettergrepige woorden: woorden met de klemtoon op de eerste, tweede of derde lettergreep zullen van elkaar verschillen in het genus dat wordt toegekend. Het-genus zal het meest voorkomen bij woorden met eindklemtoon en zal het minst toegekend worden wanneer de klemtoon op de eerste syllabe ligt. Wanneer de tweede lettergreep beklemtoond is (bij de drielettergrepige woorden), zal de mate waarin het-genus wordt toegekend hier qua frequentie tussenin liggen. Als de genusbepaling van Franse leenwoorden samenhangt met de klemtoonstructuur is de verwachting eveneens dat de genusbepaling naar analogie met inheemse woorden zal gebeuren: wanneer een bepaalde klemtoonstructuur bij Nederlandse woorden een bepaald genus veroorzaakt, zal hetzelfde genus worden toegekend aan Franse leenwoorden met een identieke klemtoonstructuur.

De genoemde veronderstellingen zijn samengevat in de volgende hypothesen:

H1: Als de klemtoonstructuur van de woorden een rol speelt bij de genustoekenning, dan zullen tweelettergrepige woorden met een verschillend klemtoonpatroon van elkaar verschillen in het genus dat aan die woorden wordt toegekend. Drielettergrepige woorden met een verschillend klemtoonpatroon zullen eveneens van elkaar verschillen in het genus dat aan die woorden wordt toegekend.

H2: Als de klemtoonstructuur van de woorden een rol speelt bij de genustoekenning, dan zullen de Franse leenwoorden het Nederlandse “voorbeeld” volgen. Met andere woorden: als een bepaalde klemtoonstructuur bij inheemse woorden een bepaald genus oplevert, dan zal er aan leenwoorden met eenzelfde klemtoonstructuur hetzelfde genus worden toegekend.

In dit onderzoek zal ik de volgende deelvragen beantwoorden:

- (1) Variëren twee-en drielettergrepige woorden waarbij de klemtoon op verschillende syllaben ligt in het genus dat aan de woorden wordt toegekend?
- (2) Wordt, wanneer een bepaalde klemtoonstructuur bij Nederlandse woorden een bepaald genus veroorzaakt, hetzelfde genus toegekend aan Franse leenwoorden met een identieke klemtoonstructuur?

Op basis van de genoemde literatuur kan ik niet voorspellen welke genera toegekend worden aan woorden met een bepaalde klemtoonstructuur, met uitzondering van de verwachting dat woorden met eindklemtoon vaker *het* zullen krijgen. Deverbale nomina die beginnen met de prefixen *be-*, *ge-*, *ver-* of *ont-* zijn namelijk voor zover bekend de enige groep waarbij het klemtoonpatroon bepalend is voor hun genus; alleen nomina met de klemtoon op de tweede lettergreep krijgen het neutrum (Treffers-Daller, 1994).

In het hierop volgende hoofdstuk zal ik nu ingaan op het gedane onderzoek.

3. Methode van onderzoek

Om tot het antwoord op de onderzoeksvraag te komen heb ik twee- en drielettergrepige onzinwoorden bedacht die leken op Franse woorden. Deze woorden heb ik vervolgens voorgelegd aan studenten en hen gevraagd naar hun intuïties wat betreft de geslachtstoekenning. Door nonsenswoorden te gebruiken kon de factor betekenis worden uitgesloten en kon ook de specifieke factor klemtoon worden gemanipuleerd. Dit maakte het mogelijk om de genustoekenning aan woorden met een verschillende klemtoonstructuur te analyseren. Dit heb ik gedaan door de resultaten uit verschillende categorieën (zie paragraaf 4.2) te vergelijken.

Dit onderzoek komt zoals genoemd voort uit de problematiek rondom Franse leenwoorden; voor deze woorden zou de klemtoon een bepalende factor kunnen zijn voor de genuskeuze. Om deze reden moesten de nonsenswoorden lijken op Franse woorden. In feite onderzoek ik hiermee de genustoekenning aan alle leenwoorden in het Nederlands. Met de door mij verkregen resultaten kan ik echter geen uitspraken doen over andere (Engelse, Duitse, etc.) leenwoorden. Dit gegeven zal ik in de discussie (hoofdstuk 5) verder bespreken.

3.1 Materiaal

Voor dit onderzoek heb ik gebruik gemaakt van een vragenlijst die bestond uit twintig woorden, waarvan vijf Nederlandse woorden en vijftien Frans uitzijnde nonsenswoorden. Voor elk van de mogelijke klemtoonpatronen komt dit neer op drie Franse onzinwoorden en één Nederlands woord per categorie. Deze woorden heb ik in willekeurige volgorde in de vragenlijst opgenomen. Voor elk van deze woorden vulden de respondenten een lidwoord in op de open plek en hebben ze de beklemtoonde lettergreep onderstreept. Wanneer volgens hen zowel *de* als *het* mogelijk was, heb ik hen gevraagd om een vraagteken achter het woord te zetten. Het was van belang dat ze wel een definitieve keuze maakten tussen één van de twee lidwoorden, om te vermijden dat ze geen uitsluitsel zouden geven en dit zou leiden tot een gebrek aan data. De vragenlijst werd voorafgegaan door een korte uitleg met een voorbeeldvraag en eindigde met enkele algemene vragen wat betreft het geslacht, de leeftijd, regionale afkomst en de talen die de respondent beheerst. Daarnaast konden de respondenten vragen of opmerkingen noteren.

Onderstaande tabel (1) geeft een overzicht van de in de vragenlijst gebruikte onzinwoorden met verschillende klemtoonpatronen. De definitieve versie van de vragenlijst is te vinden in bijlage I.

TABEL 1
Overzicht gebruikte onzinwoorden

	2 syllaben			3 syllaben		
		NL	FR (onzin)		NL	FR (onzin)
Klemtoon op de eerste syllabe	_ V	tafel	ferde marde garte	_ V V	koninkrijk	matelitte tramesure partelette
Klemtoon op de middelste syllabe				V _ V	pyjama	salandre resastre sesperge
Klemtoon op de laatste syllabe	V _	muziek	gaiton veneau laison	V V _	chocola	avidon apansion loraison

De drielettergrepige woorden met de klemtoon op de eerste lettergreep (*matelitte*, *tramesure*, *partelette*) zijn problematisch, omdat ik alleen woorden kon bedenken waarbij het ook mogelijk was om de klemtoon op de laatste lettergreep te leggen. Ook hier zal ik in de discussiesectie dieper op ingaan.

3.2 Procedure en steekproef

Het had de voorkeur om de respondenten de vragenlijst op papier aan te bieden tijdens een college, om zicht te krijgen op de omstandigheden waaronder het invullen van de vragenlijst heeft plaatsgevonden; bijvoorbeeld of de studenten de vragenlijst serieus hebben ingevuld. Daarnaast konden de studenten op die manier direct vragen stellen. Wanneer een docent instemt met het afnemen van een onderzoek in de collegezaal is de kans bovendien groter dat de studenten de vragenlijst met aandacht zullen invullen, in dat geval kan de autoriteit van de docent een rol spelen. Ook komt het feit dat ze er geen extra tijd voor vrij hoeven te maken de betrouwbaarheid van de resultaten ten goede.

3.2.1 Respondenten

Vanwege de praktische haalbaarheid heb ik universitaire studenten ondervraagd; ik heb in totaal zevenendertig studenten en twee docenten benaderd om de vragenlijst in te vullen. De respondenten hebben het Nederlands als moedertaal, omdat iemand die het Nederlands als

tweede taal heeft verworven mogelijk geen of onjuiste intuïties heeft wat betreft de genustoeckenning. Daarnaast was het voor de respondentenpopulatie van belang dat er voldoende regionale variatie is en dat ze de Franse taal niet (erg) goed beheersen. Hierbij heb ik als grens gehanteerd dat ze maximaal gedurende de hele middelbare schoolperiode het Frans als schoolvak hebben gevolgd. Het was vooral van belang dat de respondenten niet op jonge leeftijd of gedurende lange tijd (bijvoorbeeld thuis) in aanraking zijn gekomen met de Franse taal. Wanneer ze het Frans goed beheersen kunnen ze de genustoeckenning namelijk hebben gebaseerd op het Franse in plaats van op het Nederlands systeem.

3.2.2 Pretest

Voorafgaand aan het afnemen van de vragenlijsten heb ik eerst een pretest gedaan onder enkele studenten om na te gaan of de vragenlijst aan de eisen voldeed, bijvoorbeeld of de uitleg en de vragen duidelijk genoeg waren en of hij plezierig was om in te vullen. Ik heb de studenten bovendien gevraagd om aan te geven wat volgens hen de beklemtoonde lettergeep was. Dit met als doel om na te gaan of de door mij bedachte klemtoonpatronen “klopten”, of de studenten daadwerkelijk een zelfde klemtoonpatroon aan de woorden zouden toekennen. Uit deze pretest bleek al snel dat het onmogelijk was om nonsenswoorden te verzinnen waarbij over het klemtoonpatroon geen discussie mogelijk was. Dit kan te maken hebben met het verschil in klemtoonpatronen tussen het Frans en het Nederlands. Wanneer de studenten de woorden op de Franse manier uitspreken komt de klemtoon met name op de (voor)laatste lettergreep te liggen, terwijl in het Nederlands een klemtoon op de eerste syllabe veel gangbaarder is. Onderlinge verschillen op dit gebied zijn in dat geval te verklaren door verschillen in de beheersing van het Frans.

Naar aanleiding van de pretest heb ik een aantal woorden waarbij de klemtoon structureel op een andere syllabe werd gelegd vervangen door woorden waarbij er minder discussie mogelijk was. Daarnaast heb ik in de vragenlijst de participanten gevraagd om de beklemtoonde lettergeep te onderstrepen. Op die manier werd het in ieder geval mogelijk om te achterhalen welk klemtoonpatroon de participanten aan de woorden toekennen. Tenslotte bleek uit de pretest dat het langer duurde dan verwacht om de vragenlijst in te vullen. Vanwege het afnemen van de vragenlijst onder colleegetijd was het belangrijk dat dit niet te veel tijd in beslag zou nemen. Daarom heb ik bij van elke categorie maar één Nederlands woord in de vragenlijst opgenomen, in plaats van de oorspronkelijke drie per categorie.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk bespreek ik de verkregen resultaten. Om deze reden volgt een beschrijving van de respondentenpopulatie, een overzicht van de resultaten per categorie en tot slot enkele overkoepelende resultaten.

4.1 Beschrijving van de respondentenpopulatie

Ik heb de vragenlijst inderdaad aan het begin van een hoorcollege aan de Universiteit van Utrecht op papier afgenomen. Op basis van de respondentkenmerken heb ik vier vragenlijsten achterwege gelaten. Het ging hierbij om twee respondenten die thuis vanaf jonge leeftijd Frans spraken, een respondent die het Duits als moedertaal heeft en een respondent die thuis het Zuid-Limburs dialect spreekt. In totaal heb ik dus de gegevens van vijfendertig respondenten geanalyseerd. De respondentengroep bestond uit acht mannen en zevenentwintig vrouwen in de leeftijd van zeventien tot zesenvijftig jaar, waarbij de overgrote meerderheid tussen de achttien en eenentwintig jaar oud is. Binnen de populatie zijn de respondenten afkomstig uit negen verschillende provincies; er is dus voldoende variatie qua regionale afkomst binnen de populatie. Een volledig overzicht van de respondentkenmerken is te vinden in bijlage II (tabel 12-15).

4.2 Overzicht van de resultaten per categorie

Een uitgebreid overzicht van alle geanalyseerde resultaten is eveneens te vinden in bijlage II. In de huidige paragraaf zal ik de resultaten bespreken die van belang zijn voor het beantwoorden van de hoofdvraag en deelvragen.

Onderstaande tabel (2) geeft een overzicht van de relevante resultaten per categorie (A-E). Deze categorieën zijn gebaseerd op het aantal lettergrepen waaruit het woord bestaat en de plaats van de klemtoon. Tabel 2 geeft weer in hoeveel procent van de gevallen de respondenten de klemtoon op de eerste (1), tweede (2) of derde (3) syllabe legden en hoe vaak de verschillende genera werden toegekend. Uit deze gegevens blijkt dat er in sommige gevallen geen duidelijke overeenstemming bestaat over de plaatsing van de klemtoon; hier zal ik in het volgende hoofdstuk dieper op in gaan. Voor de woorden *matellite*, *partellette* en *tramesure* geldt dat de respondenten de klemtoon op de derde syllabe legden, in plaats van op de bedoelde eerste syllabe. De woorden zijn daarom bij de analyse van de resultaten opnieuw gecategoriseerd op basis van de plaats waar de respondenten feitelijk de klemtoon neerlegden, in tegenstelling tot

het eerder gemaakte onderscheid in de methodesectie (zie paragraaf 3.1, tabel 1). In bijlage II zijn de woorden volgens deze categorieën ondergebracht. In tabel 2 zijn de woorden daarentegen ingedeeld bij de klemtoon die het meest werd gekozen.

In het vervolg zal ik daarom het onderstaande onderscheid hanteren:

Categorieën

- (A) Tweelettergrepige woorden met de klemtoon op de eerste syllabe.
- (B) Tweelettergrepige woorden met de klemtoon op de tweede syllabe.
- (C) Drielettergrepige woorden met de klemtoon op de eerste syllabe.
- (D) Drielettergrepige woorden met de klemtoon op de tweede syllabe.
- (E) Drielettergrepige woorden met de klemtoon op de derde syllabe.

TABEL 2
Scores klemtoon en genus

Categorie A	Klemtoon %			Genus %	
	1	2		De	Het
marde	100	0,0		94,1	5,9
ferde	100	0,0		90,9	9,0
garte	100	0,0		94,1	5,9
tafel (NL)	100	0,0		100	0,0
Categorie B	Klemtoon %			Genus %	
	1	2		De	Het
veneau	17,7	82,4		47,1	52,9
gaiton	13,3	86,7		51,5	48,5
laison	30,3	69,7		55,9	44,1
muziek (NL)	18,8	81,3		100	0,0
Categorie C	Klemtoon %			Genus %	
	1	2	3	De	Het
koninkrijk (NL)	80,7	0,0	19,4	0,0	100
Categorie D	Klemtoon %			Genus %	
	1	2	3	De	Het
sesperge	14,3	85,7	0,0	94,3	5,7
salandre	9,4	87,5	3,1	70,6	29,4
resastre	6,1	90,9	3,0	67,7	32,4
pyjama (NL)	12,1	84,9	3,0	100	0,0
Categorie E	Klemtoon %			Genus %	
	1	2	3	De	Het
matellite	12,5	9,4	78,1	88,2	11,8
partelette	12,5	3,1	84,4	67,7	32,4
tramesure	16,1	3,2	80,7	81,8	18,2
apansion	6,06	18,2	75,8	48,6	51,4
loraison	8,8	17,7	73,5	58,8	41,2
avidon	8,8	8,8	82,4	26,5	73,5
chocola (NL)	12,1	9,1	78,8	97,1	2,9

In totaal werd voor alle nonsenswoorden samengenomen in 71,8% van de gevallen *de* en in 28,2% van de gevallen *het* ingevuld (zie bijlage II, tabel 10). Bij vijftien woorden vergaten de respondenten het lidwoord in te vullen. Daarnaast werd er achtentwintig keer geen klemtoon ingevuld.

Ik zal nu per categorie op de genustoekenning en het verband met het klemtoonpatroon ingaan.

Categorie A

Voor de tweelettergrepige woorden met de klemtoon op de eerste syllabe geldt dat de respondenten het voor alle woorden unaniem eens zijn over de plaatsing van de klemtoon op de eerste syllabe. Dit komt overeen met het gegeven dat een schwa nooit de beklemtoonde lettergreep kan zijn. Voor het inheemse *tafel* vulden alle respondenten *de tafel* in. Daarnaast zien we dat de woorden in de categorie in grote meerderheid de-genus krijgen, op een enkele uitzondering na bij alle drie de onzinwoorden: 2 tot 3 van de gemiddeld 33 antwoorden (5,9-9,0%). De drie leenwoorden in de categorie vertonen dus hetzelfde patroon.

Categorie B

Bij de tweelettergrepige woorden met de klemtoon op de tweede syllabe zien we dat voor *veneau* en *gaiton* het percentage dat de klemtoon op de tweede lettergreep legt boven de 80% ligt. Bij deze woorden kunnen we dus spreken van een overgrote meerderheid. Voor *laison* is er echter geen sprake van een overgrote meerderheid, al laat het percentage van 69,7% wel zien dat de klemtoon op de tweede lettergreep duidelijk de voorkeur heeft. Voor het inheemse *muziek* is er eveneens sprake van een overgrote meerderheid die de klemtoon op de tweede syllabe legt (81,3%). Daarnaast werd het in alle gevallen *de muziek*.

Binnen deze categorie geldt voor alle onzinwoorden dat er geen overeenstemming bestaat over de genuskeuze: voor zowel *veneau*, *gaiton* als *laison* geldt dat ongeveer de helft van de respondenten *de* heeft gekozen en de andere helft *het*. De drie leenwoorden binnen de categorie vertonen dus qua genuskeuze hetzelfde patroon, al wijkt de unanimiteit van de klemtoonplaatsing bij *laison* af van de andere twee woorden in de categorie.

Daarnaast geldt voor de respondenten die de klemtoon op de tweede syllabe legden niet dat ze vaker *het* dan *de* invulden (zie bijlage II, tabel 6). Voor de respondenten die de klemtoon op de eerste syllabe legden geldt voor de woorden *gaiton* en *laison* dat de respondenten vaker *de* invulden, al is dit verband bij *laison* zwak aangezien het gaat om zes keer *de* ten opzichte van vier keer *het*. Voor *gaiton* werd geen enkele keer het ingevuld, ten opzichte van vier keer *de*. Bij *veneau* werd juist vaker *het* dan *de* ingevuld (twee keer *de* en vier keer *het*).

Kortom; wanneer we de woorden uit categorie A en B met elkaar vergelijken bevestigen de resultaten dat *het* vaker voorkomt bij woorden met de klemtoon op de tweede syllabe dan bij woorden met de klemtoon op de eerste syllabe. Het is daarentegen voor de woorden in categorie B niet zo dat respondenten die de klemtoon op de tweede syllabe legden vaker *het* en respondenten die de klemtoon op de eerste syllabe legden vaker *de* invulden.

Categorie C

Bij het analyseren van de resultaten bleek er ondanks pogingen om woorden te verzinnen maar één drielettergrepig woord te zijn waarvan de klemtoon door de respondenten daadwerkelijk op de eerste lettergreep werd gelegd: het inheemse *koninkrijk*. Dat deze poging niet geslaagd is, komt doordat een beklemtoonde eerste syllabe in het Frans nooit voorkomt (Kooij & Van Oostendorp, 2003, p. 37) en is dus niet geheel onverwacht. In het vervolg zijn de resultaten van categorie C dan ook niet meegenomen in de analyse.

Categorie D

Voor de drielettergrepige woorden met de klemtoon op de tweede syllabe kunnen we voor alle woorden in de categorie spreken van een overgrote meerderheid die daadwerkelijk de klemtoon op de tweede syllabe legt (> 85%). Voor het inheemse *pyjama* geldt eveneens dat een grote meerderheid van de respondenten de klemtoon op de tweede lettergreep legt (84,9%) en wordt in alle gevallen het zijdig genus toegekend.

Voor *salandre* en *resastre* geldt dat een meerderheid van de respondenten het lidwoord *de* toekent ($\pm 70\%$). Verder geldt dat voor *sesperge* vrijwel uitsluitend de-genus werd toegekend: het percentage ligt bij dit woord een stuk hoger (94,3%). Binnen deze categorie vertonen dus niet alle leenwoorden onderling hetzelfde patroon.

Daarnaast geldt voor de enkele respondenten die de klemtoon op de derde syllabe legden niet dat ze vaker onzijdig genus toekenden: voor *salandre* en *resastre* geldt dat er één keer *de* werd ingevuld en geen enkele keer *het*. Voor *sesperge* werd de klemtoon in geen van de gevallen op de derde syllabe gelegd. Voor de respondenten die de klemtoon op de eerste syllabe legden geldt eveneens niet dat ze vaker *de* invulden, er is ongeveer even vaak *de* als *het* ingevuld wanneer de respondenten de klemtoon op de eerste lettergreep legden (bijlage II, tabel 8). Ook voor de woorden in categorie D geldt dus niet dat de respondenten die de klemtoon op de derde syllabe legden vaker *het* en respondenten die de klemtoon op de eerste syllabe legden vaker *de* invulden.

Categorie E

Voor de drielettergrepige woorden met de klemtoon op de derde syllabe ligt het percentage respondenten dat de klemtoon op de derde lettergreep legt tussen de 74 en 84%. Er is hier dus sprake van een meerderheid. Voor het inheemse *chocola* is er ook sprake van een meerderheid (78,8%) die de klemtoon op de derde lettergreep legt. Op een enkele uitzondering na werd aan

dit woord het zijdig genus toegekend (97,1%).

Wat betreft de genustoekenning aan de onzinwoorden verschillen de woorden in deze categorie erg van elkaar: hier is geen duidelijk patroon in te herkennen. Opvallend is echter wel dat de woorden die tijdens het opstellen en afnemen van de vragenlijst gecategoriseerd waren als drielettergrepig met de klemtoon op de eerste lettergreep (*matellite*, *partelette* en *tramesure*; zie paragraaf 4.2, tabel 2) wel een iets ander patroon lijken te vertonen dan de woorden die gedurende deze fase al ingedeeld waren bij categorie E. Bij deze woorden zien we namelijk dat het percentage respondenten dat het onzijdig genus toekeende lager ligt dan bij de andere woorden in de categorie. Daarnaast ligt dit percentage bij *avidon* juist een stuk hoger dan bij de andere woorden binnen deze categorie (73,5%). Voor *apansion* en *loraison* geldt dat ongeveer de helft van de respondenten *de* heeft gekozen en de andere helft *het*. Voor de woorden in deze categorie (behave bij *avidon*) lijkt er dus geen voorkeur te zijn voor *het*, eerder voor *de*.

Dit patroon is ook te zien wanneer de respondenten de klemtoon op de eerste lettergreep legden. Voor *matellite*, *partelette* en *tramesure* geldt ook hier dat er iets meer *de* dan *het* werd gekozen, al gaat het weliswaar om een zwak verschil van maximaal vier keer *de* ten opzichte van één keer *het*. Voor *avidon* geldt aan de andere kant dat de respondenten iets vaker *het* dan *de* invulden: geen enkele keer *de* ten opzichte van drie keer *het*. De woorden *apansion* en *loraison* liggen er ook hier qua frequentie tussenin: voor *apansion* geldt dat er vaker *de* dan *het* werd gekozen (twee keer *de* en geen enkele keer *het*) en voor *loraison* werd ongeveer even vaak *de* als *het* ingevuld (één keer *de* en twee keer *het*). Ook hier zien we dus een lichte voorkeur voor *de*. Wanneer de respondenten de klemtoon op de tweede lettergreep legden verandert dit beeld niet veel. Voor *matellite*, *partelette* en *tramesure* geldt dat het verschil tussen het aantal keer dat *de* of *het* werd gekozen verwaarloosbaar is, er werd niet vaker *het* ingevuld. Voor *avidon* geldt aan de andere kant wel dat de respondenten ook in dit geval iets vaker *het* dan *de* invulden: geen enkele keer *de* ten opzichte van drie keer *het*. Voor *apansion* geldt tenslotte dat er uitsluitend *de* werd gekozen (zes keer). Ook voor *loraison* werd er iets meer *de* dan *het* ingevuld (vier keer *de* en twee keer *het*).

Wanneer we de woorden uit categorie D en E met elkaar vergelijken bevestigen de resultaten dus voor drie van de zes drielettergrepige woorden (*apansion*, *loraison* en *avidon*) dat *het* vaker voorkomt bij de woorden met de klemtoon op de derde syllabe dan bij woorden met de klemtoon op de tweede syllabe. Het is daarentegen zowel voor de woorden in categorie D als de woorden in categorie E niet het geval dat respondenten die de klemtoon op de derde syllabe legden vaker *het* en respondenten die de klemtoon op de eerste syllabe legden vaker *de* invulden.

4.3 Overkoepelende resultaten

4.3.1 Genuskeuze per categorie

Tabel 3 geeft de gemiddelden weer van de genuskeuze per categorie. Dit gemiddelde is berekend door per categorie het aantal procent van de gevallen waarin *de* of *het* werd gekozen van alle woorden in de categorie samen te nemen tot een nieuw gemiddelde.

TABEL 3

Genuskeuze per categorie exclusief inheemse woorden

tweelettergrepige woorden		
	Gemiddelde % DE van totaal 3 woorden	Gemiddelde % HET van totaal 3 woorden
Klemtoon eerste syllabe	93,1	6,9
Klemtoon tweede syllabe	51,5	48,5
Drielettergrepige woorden		
	Gemiddelde % DE van totaal 3 woorden	Gemiddelde % HET van totaal 3 woorden
Klemtoon tweede syllabe	77,5	22,5
	Gemiddelde % HET van totaal 6 woorden	Gemiddelde % HET van totaal 6 woorden
Klemtoon derde syllabe	61,9	38,1

De inheemse woorden in de vragenlijst vertonen een afwijkend patroon wat betreft het genus dat aan deze woorden wordt toegekend; hier zal ik in het volgende hoofdstuk verder op ingaan. Het is daarom zinvol om de gemiddeldes per categorie te nemen waarbij de inheemse woorden niet in de vergelijking zijn meegenomen. In tabel 3 zien we bij de tweelettergrepige woorden een verschil van 41,6% tussen de woorden met de klemtoon op de eerste en woorden met de klemtoon op de tweede syllabe. Bij de drielettergrepige woorden is het verschil tussen woorden met de klemtoon op de tweede en woorden met de klemtoon op de derde syllabe 15,6%. Deze resultaten laten dus zowel voor de twee- als voor de drielettergrepige woorden een verschil zien in het genus dat aan woorden met een verschillend klemtoonpatroon wordt toegekend.

4.3.2 Verband genus en klemtoon

Onderstaande tabel (4) geeft opnieuw een selectie van de resultaten uit tabel 2 weer, waarbij het procentuele aantal respondenten dat de klemtoon op de laatste lettergreep legt aflopend is weergegeven. Dit geeft de mogelijkheid om af te lezen of vaker onzijdig geslacht wordt toegekend aan de onzinwoorden naarmate de respondenten in hogere mate aangaven dat de

klemtoon op de laatste lettergreep ligt. Voor de woorden in categorie D geldt dat het percentage respondenten dat de klemtoon op de laatste syllabe legt nagenoeg gelijk blijft. Het percentage respondenten dat het onzijdig genus toekent ligt bij *resastre* iets hoger dan bij *salandre*, maar het verschil is niet groot. Daarnaast zien we bij deze woorden een lichte stijging in het aantal respondenten dat de klemtoon op de tweede syllabe legt (*sesperge* is binnen deze categorie een afwijkend geval). Voor de woorden in categorie B en E is het eveneens niet het geval dat vaker onzijdig geslacht wordt toegekend naarmate het percentage de respondenten dat de klemtoon op de laatste lettergreep legt stijgt. Voor de woorden in de categorieën A is deze vergelijking niet te maken, aangezien de klemtoon in alle gevallen op dezelfde syllabe werd gelegd.

TABEL 4
Verband klemtoon en genus

Categorie B	Klemtoon %		Genus %
	2		Het
gaiton	86,7		48,5
veneau	82,4		59,9
laison	69,7		44,1
Categorie D	Klemtoon %		Genus %
	2	3	Het
sesperge	85,7	0,0	5,7
salandre	87,5	3,1	29,4
resastre	90,9	3,0	32,4
Categorie E	Klemtoon %		Genus %
	2	3	Het
partelette	3,1	84,4	32,4
avidon	8,8	82,4	73,5
tramesure	3,2	80,7	18,2
matellite	9,4	78,1	11,8
apansion	18,2	75,8	51,4
loraison	17,7	73,5	41,2

4.3.3 Vraagtekens

Tot slot geldt voor alle onzinwoorden dat een aantal respondenten twijfelden over de genuskeuze: voor alle woorden werd een aantal keer een vraagteken genoteerd (zie bijlage II, tabel 11). Per categorie werden ongeveer even veel vraagtekens gezet. Daarnaast zien we dat de respondenten bij twijfel over het algemeen vaker *de* kozen: per woord werden gemiddeld vier vraagtekens gezet bij *de* en maar één bij *het*.

5. Discussie

5.1 Deelvraag (1)

Variëren twee-en drielettergrepige woorden waarbij de klemtoon op verschillende syllaben ligt in het genus dat aan de woorden wordt toegekend?

Zoals vermeld in de resultatensectie zien we in tabel 3 (paragraaf 4.1.3) zowel voor de twee- als voor de drielettergrepige woorden een verschil in het genus dat aan woorden met een verschillend klemtoonpatroon wordt toegekend. Deze gegevens wijzen erop dat er wel iets opvallends aan de hand is: aangezien het bij de tweelettergrepige woorden om een aanzienlijk verschil gaat (41,6%) tussen woorden met de klemtoon op de eerste en woorden met de klemtoon op de tweede syllabe wijzen de gegevens op een verband tussen het klemtoonpatroon en de genustoekenning. Deze gegevens komen overeen met de bevindingen van Treffers-Daller (1994) en De Schutter (2012) dat tweesyllabige woorden met eindklemtoon vaker *het* krijgen. De verwachting dat de respondenten bij de tweelettergrepige woorden met de klemtoon op de tweede syllabe vaker *het* invulden wanneer de klemtoon op de tweede syllabe ligt en vaker *de* invulden wanneer de klemtoon op de eerste syllabe ligt komt echter niet uit. Dit gegeven spreekt het door Treffers-Daller en De Schutter voorgestelde verband juist tegen.

Bij woorden met de klemtoon op de tweede syllabe vinden we dus vaker onzijdig genus dan bij woorden met de klemtoon op de eerste syllabe, maar niet uitsluitend of in overgrote meerderheid. Hier moet dus een andere factor een rol hebben gespeeld. Een mogelijke verklaring hiervoor is het feit dat het zijdig genus de standaard keuze is: *de* komt in het algemeen vaker voor. Dit blijkt ook uit het gegeven dat de respondenten bij twijfel vaker voor *de* kozen. Deze voorkeur voor *de* kan de resultaten hebben beïnvloed. Het kan dus goed zijn dat er twee elkaar tegensprekende tendensen in het spel zijn: enerzijds vinden we in het Nederlands sowieso meer *de*-woorden dan *het*-woorden, wat het aannemelijk maakt om het zijdig genus toe te kennen aan de onzinwoorden. Anderzijds geeft het klemtoonpatroon ook aanleiding om *het* toe te kennen, wat tot tegenstrijdige resultaten kan hebben geleid.

Voor de drielettergrepige woorden blijkt uit deze gegevens daarentegen geen verband tussen het klemtoonpatroon en de genustoekenning, in tegenstelling tot de voorspellingen van De Schutter (2012). Bij deze woorden gaat het om een aanmerkelijk kleiner verschil in het genus dat aan woorden met de klemtoon op de tweede en aan woorden met de klemtoon op de derde syllabe wordt toegekend (15,6%). Bovendien was de verwachting dat het neutrum het meest voorkomt wanneer de klemtoon op de derde syllabe ligt, minder voorkomt wanneer de klemtoon op de tweede syllabe ligt en het minst voorkomt wanneer de klemtoon op de eerste syllabe ligt. Deze verwachting komt niet uit: aan de woorden in categorie D wordt namelijk in

grote meerderheid de-genus toegekend. Zowel voor de woorden in categorie D als E geldt niet dat respondenten die de klemtoon op de derde syllabe legden vaker *het* en respondenten die de klemtoon op de eerste syllabe legden vaker *de* invulden. Bij *sesperge* kan er overigens sprake zijn van analogie met *de asperge*, wat kan verklaren waarom de respondenten aan dit woord vaker *de* toekenden dan aan de andere twee woorden in categorie D. Daarnaast vertonen de woorden in categorie E grotendeels hetzelfde patroon wanneer de respondenten de klemtoon op de verschillende syllaben legden, wat een verband tussen klemtoonpatroon en genus eveneens tegenspreekt.

Zowel voor de twee- als voor de drielettergrepige woorden geldt dat het om te weinig gevallen gaat (<10) om daadwerkelijk een correlatie tussen klemtoonpatroon en genustoekenning te veronderstellen op basis van de verschillende genera die worden toegekend aan de woorden binnen één categorie: er kan sprake zijn van toeval. Het is daarom ook niet mogelijk om een correlatie tussen twee stijgingen te veronderstellen aan de hand van de gegevens in tabel 4.

Ook bij de drielettergrepige woorden in categorie E kan er sprake zijn van analogie met inheemse woorden, wat een verklaring zou kunnen zijn voor het feit dat er geen duidelijk patroon te herkennen is in de genustoekenning aan de woorden in deze categorie. Bij *matellite* kan het genus zijn toegekend op basis van analogie met *satelliet*, bij *tramesure* op basis van analogie met woorden met het achtervoegsel -uur en bij *avidon* op basis van analogie met woorden als *perron*, *gazon* en *kanon*.

Dat in totaal voor alle nonsenswoorden samengenomen in 70% van de gevallen de-genus en in 30% van de gevallen het-genus aan de onzinwoorden werd toegekend is enerzijds wat we verwachtten, aangezien dit overeen komt met de verdeling de/het-woorden in het Nederlands (75-20%) en het gegeven dat Franse leenwoorden zich aanpassen aan het Nederlandse systeem. Anderzijds zouden we aan de hand van de literatuur vaker *het* verwachten bij de onzinwoorden. De resultaten bevestigen dus aan de ene kant de al bestaande theorie over de genusfrequentie bij leenwoorden en inheemse substantieven. Aan de andere kant roepen deze gegevens de vraag op of Franse leenwoorden daadwerkelijk vaker *het* krijgen.

Samenvattend kunnen we stellen dat voor de tweelettergrepige woorden Hypothese 1 wordt bevestigd: tweelettergrepige woorden die qua klemtoonstructuur van elkaar verschillen, verschillen ook van elkaar in het genus dat aan de woorden wordt toegekend wanneer we de woorden uit de categorieën A en B met elkaar vergelijken. We kunnen voor tweelettergrepige woorden dus spreken van een verband tussen het klemtoonpatroon en de genustoekenning. Op basis van de verschillende genera die worden toegekend aan de woorden binnen één categorie (B) is deze conclusie echter niet te trekken. Voor de drielettergrepige woorden wordt Hypothese 1 niet bevestigd, aangezien het verschil in genus dat aan de woorden wordt toegekend niet groot is wanneer we de woorden uit categorie D en E met elkaar vergelijken. Op basis van de

verschillende genera die worden toegekend aan de woorden binnen één categorie (D of E) blijkt uit de gegevens net zo min een verband tussen klemtoonpatroon en genustoekenning.

5.2 Deelvraag (2)

Wordt, wanneer een bepaalde klemtoonstructuur bij Nederlandse woorden een bepaald genus veroorzaakt, hetzelfde genus toegekend aan Franse leenwoorden met een identieke klemtoonstructuur?

Voor de Franse leenwoorden in categorie A geldt dat er slechts in een uitzonderlijk geval onzijdig genus werd toegekend (zie paragraaf 4.2, tabel 2). Daarnaast is er bij *tafel* in alle gevallen zijdig genus toegekend. Het patroon dat we terug zien bij de leenwoorden in categorie A komt dus overeen met het patroon dat we zien bij het Nederlandse voorbeeld. Voor de woorden in categorie A zou het genus dus inderdaad toegekend kunnen zijn op basis van analogie met het Nederlandse equivalent. Dit komt niet overeen met de hypothese van Treffers-Daller (1994). Volgens haar theorie is de keuze voor een bepaald genus namelijk niet te verklaren door analogie wanneer de klemtoon op de eerste syllabe ligt.

Zoals eerder vermeld geldt voor de Franse leenwoorden in categorie B dat de respondenten erg verdeeld zijn over de genustoekenning: de verdeling de/het is ongeveer 50%. Bij het inheemse woord *muziek* wordt echter in alle gevallen het zijdig genus toegekend. Binnen deze categorie wijkt het patroon van de leenwoorden dus af van het Nederlandse voorbeeld. Ook bij de woorden van categorie D zijn de intuïties wat betreft de genustoekenning niet eenduidig: een verdeling van 70%-30% de/het, met uitzondering van het woord *sesperge*, dat dit patroon niet volgt. Bij het Nederlandse *pyjama* kenden de respondenten echter ook in alle gevallen het zijdig genus toe. Binnen deze categorie wijkt het patroon van de leenwoorden eveneens af van het Nederlandse voorbeeld. Voor de woorden in deze categorieën kan het genus dus niet zijn toegekend op basis van analogie met het Nederlandse equivalent. Dit is in overeenstemming met de hypothese van Treffers-Daller (1994), omdat haar theorie alleen van toepassing is op tweelettergrepige woorden en geen verklaring geeft voor drielettergrepige woorden. Het kan voor de woorden in de categorieën B en D het geval zijn dat de analogie niet sterk genoeg is geweest. Wanneer dit het geval is zal vaker *de* worden gekozen, omdat dit in het algemeen het meest gekozen lidwoord is.

Voor de Franse onzinwoorden van categorie E bleek het zoals genoemd lastiger om een patroon af te leiden voor de genustoekenning, de percentages verschillen immers erg van elkaar. Daarom volgen de leenwoorden ook hier niet het Nederlandse voorbeeld in de sample. Het genus kan dus ook niet zijn toegekend op basis van analogie met het Nederlandse equivalent. Aangezien in 61,9% van de gevallen *de* werd gekozen, zou ook hier de algemene tendens om *de*

toe te kennen een rol kunnen hebben gespeeld. Daarnaast heeft één respondent *het chocola* ingevuld. Dit is waarschijnlijk te wijten aan onoplettendheid bij het invullen.

Als antwoord op de tweede deelvraag kunnen we dus stellen dat Hypothese 2 alleen wordt bevestigd voor de woorden in categorie A: alleen bij deze categorie wordt aan de leenwoorden hetzelfde genus toegekend als aan het Nederlandse woord. Dat het zijdig genus per definitie het meest gekozen lidwoord is kan een verklaring zijn voor het feit dat Hypothese 2 voor de andere categorieën niet wordt bevestigd.

5.3 Methodologische vragen

Wat betreft de vragenlijst en het verloop van het onderzoek werd de klemtoon anders beoordeeld door de respondenten dan ik had voorzien bij het maken van de vragenlijst (zie paragraaf 4.2). Dit kan te maken hebben met het eerder genoemde fenomeen dat de klemtoon in exotische woorden vaak naar achteren verschuift (Van der Sijs, 2005). Hoe meer de klemtoon naar voren komt te liggen is daarentegen juist een teken van inburgering. Het vreemde woord is dan onderdeel geworden van de ontlenende taal. De nonsenswoorden zijn voor de respondenten vreemde woorden, daarom is het verklaarbaar dat de klemtoon bij deze woorden relatief vaak op de achterste syllaben komt te liggen. Bovendien kan ook hier een conflict tussen twee tendensen in het spel zijn: op basis van het inheemse systeem zou de klemtoon vooral op de eerste syllabe komen te liggen, terwijl een Franse uitspraak van de woorden een klemtoon op de laatste syllabe zou opleveren. Ook bij de inheemse woorden *muziek*, *pyjama* en *chocola* legden sommige respondenten de klemtoon op een andere lettergreep. Aangezien het Nederlands een vrij accentpatroon kent (zie paragraaf 2.3) en het lastig is om na te gaan waarom de klemtoon op een bepaalde lettergreep ligt, is het geen verrassend verschijnsel dat de respondenten het bij deze woorden niet unaniem eens waren over de klemtoonplaatsing.

Daarnaast eindigen de woorden *marde*, *ferde*, *garte*, *mattelite* en *parteleette* op *-de* of *-te*, dit zijn suffixen die *de* krijgen (zie paragraaf 2.2). De genuskeuze kan bij deze woorden dus ook beïnvloed zijn door het suffix. Dit zal daarentegen geen cruciale verschillen hebben opgeleverd, omdat de kans dat de respondenten het genus hebben toegekend op basis van het suffix verkleind is door het gebruik van onzinwoorden. Bovendien gaat het bij *-de* en *-te* om suffixen met een bepaalde betekenis, die door het gebruik van onzinwoorden eveneens uitgesloten is.

Zoals eerder genoemd zijn de uitspraken in dit onderzoek alleen geldig voor Franse leenwoorden: er kunnen geen uitspraken worden gedaan over leenwoorden uit andere talen. Een mogelijke richting voor vervolgonderzoek zou dan ook zijn om na te gaan of bij andere talen

zoals het Duits of het Engels de klemtoonplaatsing op een vergelijkbare manier van invloed is op de genuskeuze. Ook hiervoor is het gebruik van nonsenswoorden aan te raden.

Tot slot is het waardevol om na te gaan of de procentuele verschillen in genustoekenning tussen de twee-en drielettergrepige woorden met verschillende klemtoonpatronen groot genoeg zijn (deelvraag 1). Om dit met zekerheid vast te stellen, was het nodig geweest om statistische analyses uit te voeren bij een grotere gegevensverzameling. Omdat het in dit onderzoek gaat om een pilotstudie die binnen beperkte tijd uitgevoerd werd, was het niet mogelijk om deze analyses uit te voeren. Daarnaast ging het in dit onderzoek met name om hoogopgeleide, vrouwelijke respondenten in een bepaalde leeftijdscategorie. Of er sprake is van een significant verband tussen genustoekenning en klemtoonstructuur zou toekomstig, grootschaliger onderzoek eveneens kunnen uitwijzen.

6. Conclusie

Samenvattend kunnen we stellen dat het er voor de tweelettergrepige woorden op lijkt dat de klemtoonstructuur van Franse leenwoorden een rol speelt bij de genustoekenning: leenwoorden met de klemtoon op de tweede lettergreep krijgen vaker *het*. Dit komt overeen met de uitgangspunten van Treffers-Daller (1994) en De Schutter (2012). Voor de drielettergrepige woorden kunnen we daarentegen niet concluderen dat de klemtoonstructuur van de leenwoorden een rol heeft gespeeld bij de genustoekenning. Aan de leenwoorden wordt bovendien in het algemeen niet hetzelfde genus toegekend als aan het Nederlandse woord in de categorie. Het kan het geval zijn dat twee tendensen elkaar tegenspreken: enerzijds bevestigen de resultaten het gegeven dat er in het Nederlands meer de-woorden voorkomen, wat het aannemelijk maakt om het zijdig genus toe te kennen aan de leenwoorden. Wanneer de analogie met inheemse woorden niet sterk genoeg is zal vaker *de* worden gekozen, aangezien het zijdig genus per definitie de voorkeur heeft. Anderzijds kan het klemtoonpatroon ook aanleiding geven om *het* toe te kennen. De conclusies van dit onderzoek werpen tot slot de vraag op of Franse leenwoorden daadwerkelijk veel vaker *het* krijgen. Voor de leenwoorden in dit onderzoek lijkt dit niet uitsluitend of in overgrote meerderheid het geval te zijn.

Literatuur

- Audring, J., & Booij, G. (2009). Genus als probleemcategorie. *Taal en Tongval*, 6(1), 13-37.
- Beelen, H., & Sijs, N. van der. (2015). Van mamá tot plee. Franse leenwoorden in het Nederlands. *Onze Taal*, pp. 154-156.
- Corbett, G. (1991). *Gender (Cambridge Textbooks in Linguistics)*. Cambridge: Cambridge University Press.
- De Schutter, G. (2012). Het-genus bij leenwoorden in het Brusselse dialect en in de Nederlandse standaardtaal. De invloed van syllabebouw en klemtoonpatronen. *Verslagen & Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal-en Letterkunde*, 122(3), 277-303.
- Haeseryn, W. J. M., Romijn, K., Geerts, G., Rooij, J. de, & Toorn, M. C. van den. (1997). *Algemene Nederlandse Spraakkunst*. Groningen/Deurne: Martinus Nijhoff uitgevers/Wolters Plantyn.
- Haugen, E. (1950). The Analysis of Linguistic Borrowing. *Language*, 26(2), 210-231.
- Hockett, C. F. (1958). A course in modern linguistics. *Language Learning*, 8(3-4), 73-75.
- Kooij, J., & Oostendorp, M. van. (2003). *Fonologie. Uitnodiging tot de klankleer van het Nederlands*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Marle, J. van. (2004). Nogmaals het genus van Franse leenwoorden in het Nederlands. In De Caluwe, J., De Schutter, G., Devos, M. & Keymeulen, J. van. (Red.), *Johan Taeldeman, man van de taal, schatbewaarder van de taal* (pp. 917-925). Gent: Academia Press.
- Myers-Scotton, C. (1992). The case of the nonce loan in Tamil. *Journal of Multilingual & Multicultural Development*, 13(1-2), 19-39.
- Sankoff, D., Poplack, S., & Vanniarajan, S. (1990). The case of the nonce loan in Tamil. *Language variation and change*, 2(1), 71-101.
- Sijs, N. van der. (2002). *Chronologisch woordenboek van het Nederlands. De ouderdom en herkomst van onze woorden en betekenissen*. Antwerpen/Amsterdam: Veen.
- Sijs, N. van der. (2005). *Groot Leenwoordenboek. De invloed van andere talen op het Nederlands*. Utrecht/Antwerpen: Van Dale Lexicografie.
- Treffers-Daller, J. (1994). *Mixing two languages: French-Dutch contact in a comparative perspective*. Berlijn: De Gruyter.
- Trommelen, M. T. G., & Zonneveld, W. (1989). *Klemtoon en metrische fonologie*. Bussum: Coutinho.

Bijlage I – Vragenlijst: de rol van lidwoorden

Dit onderzoek wordt gehouden in het kader van een bachelorscriptie binnen de Universiteit Utrecht om meer informatie te verwerven over de rol van lidwoorden in een taal. De antwoorden zijn persoonlijk, daarom bestaan er geen goede of foute antwoorden. Bovendien blijven je gegevens anoniem. Deze vragenlijst bestaat uit 20 woorden waarbij je een lidwoord (de/het) invult en aangeeft op welke lettergreep de klemtoon ligt. Lees de opdracht goed door! Daarnaast eindigt de vragenlijst met enkele algemene vragen. Bij voorbaat veel dank voor het invullen.

- 1. Bij onderstaande woorden zijn de lidwoorden weggelaten. Vul op de lijntjes het lidwoord (de of het) in dat volgens jou op de lege plaats hoort. Je vult op elke lege plaats één lidwoord in, maar wanneer volgens jou zowel “de” als “het” zou kunnen zet je een vraagteken achter het woord. Je kiest dus één van de twee lidwoorden, maar zet eventueel een vraagteken achter het woord wanneer je twijfelt.**
- 2. Onderstreep de lettergreep waarop de klemtoon ligt.**

Een voorbeeld: **de** deksel ?

1. ____ marde	11. ____ koninkrijk
2. ____ matellite	12. ____ apansion
3. ____ sesperge	13. ____ muziek
4. ____ veneau	14. ____ ferde
5. ____ chocola	15. ____ liaison
6. ____ resastre	16. ____ salandre
7. ____ loraison	17. ____ garte
8. ____ tafel	18. ____ pyjama
9. ____ gaiton	19. ____ avidon
10. ____ partelette	20. ____ tramesure

Tot slot nog enkele algemene vragen.

1. Ik ben een _____ man / vrouw
2. Leeftijd: _____ jaar
3. Ik ben opgegroeid in (stad/regio): _____
4. Moedertaal/moedertalen: _____
5. Welke talen beheers je? Op welke leeftijd en hoe heb je ze verworven?

	Taal	Leeftijd <i>(het is ook mogelijk om "tot nu" in te vullen)</i>	Hoe verworven
<i>Voorbeeld</i>	<i>Duits</i>	<i>14 - 18 jr</i>	<i>Middelbare school</i>
1		- jr	
2		- jr	
3		- jr	
4		- jr	
5		- jr	
6		- jr	

Heb je vragen of opmerkingen bij deze enquête? Deze kun je hier invullen.

Bedankt voor je deelname aan dit onderzoek!

Voor verdere vragen en opmerkingen kun je contact opnemen via m.c.t.appel@students.uu.nl.

Bijlage II - Resultaten

TABEL 5

Scores categorie 1: tweelettergrepige woorden met de klemtoon op de eerste syllabe

Vraagnr.	Onzinwoord	DE + klemtoon eerste syllabe	DE + klemtoon tweede syllabe	HET + klemtoon eerste syllabe	HET + klemtoon tweede syllabe
1	marde	32	0	2	0
14	ferde	28	0	3	0
17	garte	32	0	2	0
8	tafel (NL)	35	0	0	0

TABEL 6

Scores categorie 2: tweelettergrepige woorden met de klemtoon op de tweede syllabe

Vraagnr.	Onzinwoord	DE + klemtoon eerste syllabe	DE + klemtoon tweede syllabe	HET + klemtoon eerste syllabe	HET + klemtoon tweede syllabe
4	veneau	2	14	4	14
9	gaiton	4	13	0	13
15	laison	6	12	4	11
13	muziek (NL)	6	26	0	0

TABEL 7

Scores categorie 3: drielettergrepige woorden met de klemtoon op de eerste syllabe

Vraagnr.	Woord	DE + klemtoon eerste syllabe	DE + klemtoon tweede syllabe	DE + klemtoon derde syllabe	HET + klemtoon eerste syllabe	HET + klemtoon tweede syllabe	HET + klemtoon derde syllabe
2	matellite	4	2	22	0	1	3
10	partelette	3	0	18	1	1	9
20	tramesure	4	1	20	1	0	5
11	koninkrijk (NL)	0	0	0	25	0	6

TABEL 8

Scores categorie 4: drielettergrepige woorden met de klemtoon op de tweede syllabe

Vraagnr.	Woord	DE + klemtoon eerste syllabe	DE + klemtoon tweede syllabe	DE + klemtoon derde syllabe	HET + klemtoon eerste syllabe	HET + klemtoon tweede syllabe	HET + klemtoon derde syllabe
3	sesperge	3	30	0	2	0	0
16	salandre	1	20	1	2	8	0
6	resastre	1	20	1	1	10	0
18	pyjama (NL)	4	28	1	0	0	0

TABEL 9

Scores categorie 5: drielettergrepige woorden met de klemtoon op de derde syllabe

Vraagnr.	Woord	DE + klemtoon eerste syllabe	DE + klemtoon tweede syllabe	DE + klemtoon derde syllabe	HET + klemtoon eerste syllabe	HET + klemtoon tweede syllabe	HET + klemtoon derde syllabe
12	apansion	2	6	9	0	0	16
15	loraison	1	4	15	2	2	10
19	avidon	0	0	9	3	3	19
5	chocola (NL)	3	3	26	1	0	0

TABEL 10

Overzicht genustoeckenning

Woord	Totaal aantal DE	Totaal aantal HET	Totaal aantal geen klemtoon ingevuld maar wel lidwoord	Totaal aantal keer lidwoord niet ingevuld
marde	32	2	0	1
matellite	30	4	2	1
sesperge	33	2	0	0
veneau	16	18	0	1
chocola (NL)	34	1	2	0
resastre	23	11	1	1
loraison	20	14	0	1
tafel (NL)	35	0	0	0
gaiton	17	16	3	2
parteleette	23	11	3	1
koninkrijk (NL)	0	35	3	0
apansion	17	18	2	0
muziek	35	0	3	0
ferde	30	3	1	2
laison	19	15	1	1
salandre	24	10	2	1
garte	33	2	1	0
pyjama (NL)	35	0	2	0
avidon	9	25	0	1
tramesure	27	6	2	2
	Totaal: 492 (28.2%)	Totaal: 193 (71,8%)	Totaal: 28	Totaal: 15

TABEL 11

Aantal vraagtekens per onzinwoord

	aantal keer DE + vraagteken	aantal keer HET + vraagteken
Categorie 1: tweelettergrepig, klemtoon 1		
marde	2	0
ferde	3	0
garte	3	1
Categorie 2: tweelettergrepig, klemtoon 2		
veneau	2	2
gaiton	4	3
laison	6	3
Categorie 3: drielettergrepig, klemtoon 1		
matellite	3	1
partelette	2	1
tramesure	6	2
Categorie 4: drielettergrepig, klemtoon 2		
sesperge	4	1
salandre	5	1
resastre	6	0
Categorie 5: drielettergrepig, klemtoon 3		
apansion	6	1
loraison	2	3
avidon	3	2
	Gemiddeld: 3,8	Gemiddeld: 1,4

TABEL 12

Respondentgegevens; geslacht

	Aantal respondenten
Man	8
vrouw	27
Totaal	35

TABEL 13

Respondentgegevens; leeftijd

Leeftijd	Aantal participanten in de categorie
17	1
18	6
19	10
20	8
21	4
27	2
28	1
29	1
46	1
58	1
Totaal	35

TABEL 14

Respondentgegevens; regionale spreiding

Provincie	Aantal respondenten in de categorie
Noord-Brabant	1
Utrecht	7
Limburg	3
Zuid-Holland	5
Flevoland	2
Randstad, later Utrecht	1
Gelderland	9
Noord-Holland	3
Overijssel	3
Zwitserland	1
Totaal	35

TABEL 15

Respondentgegevens; moedertaal

Moedertaal	Aantal respondenten in de categorie	
Nederlands	35	geselecteerd
Duits	1	niet geselecteerd
Frans	2	niet geselecteerd
Nederlands + Zuid-Limburgs dialect	1	niet geselecteerd